

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

52-2

Brno 2011

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 52

Volume 52

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkey, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Olga Lečbychová, Marián Mazuch,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce

Adresa redakce

Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 806/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2011

Náklad 450 kusů

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2011 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

nacházejících se na profilech, nebyla z důvodu úplné absence keramických nálezů možná. Několik raně novověkých keramických fragmentů se podařilo získat ze dvou zahloubených objektů.

Pavel Malík

Literatura

Kuča, K. 1996: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. I. díl A–G*. Praha, 347–354.

Resumé

Bruntál (Kataster Bruntál-Stadt, Bez. Bruntál), Fügnerova Str. Parz. Nr. 177/1. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

BRUNTÁL (K. Ú. BRUNTÁL-MĚSTO, OKR. BRUNTÁL)

V jarních, letních a podzimních měsících roku 2010 probíhaly na několika místech historického centra Bruntálu a v prostoru jeho předměstí větší či menší stavební akce převážně investované městem (obr. 37). Jednalo se hlavně o rekonstrukce stávajících a stavby nově budovaných inženýrských sítí. Cílem tohoto příspěvku je souhrnně informovat o výsledcích jednotlivých záchranných archeologických výzkumů, realizovaných v jejich souvislosti.

Fügnerova ulice, p. č. 180/1, 156, 4038/1. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Obr. 37. Bruntál. Katastrální mapa, lokalizace archeologických výzkumů v historickém jádru města v roce 2010.

Abb. 37. Bruntál. Lokalisierung der Rettungsgrabungen von 2010 im Katasterplan.

V trase nově budované kanalizace v prostoru stávajícího parkoviště na Fügnerově ulici proběhl v květnu 2010 záchranný archeologický výzkum, který přinesl zjištění pozůstatků původní novověké zástavby, demolované ve 20. století. Dokumentován byl průběh sklepních prostor s destrukcí kamenných základových zdí a s výplní v podobě stavební suti.

Kromě výše zmíněných záchranných výzkumů byly formou dohledu realizovány i negativní akce, které přinesly informace o konfiguraci terénu v centru města i na jeho předměstí. Ve většině případů byla identifikována pouze recentní narušení původních nálezových situací, případně byl registrován průběh povrchu geologického podloží.

Náměstí Míru, p. č. 91. Novověk. Město. Záchranný výzkum.

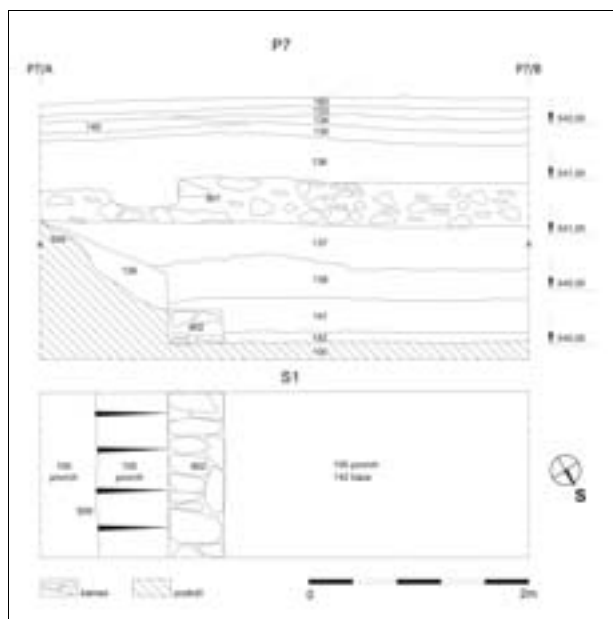
Pomyslným zakončením několikaleté revitalizace historického jádra města se stala stavba fontány na náměstí Míru. Záchranný archeologický výzkum, realizovaný v dubnu 2010, potvrdil nálezové okolnosti zjištěné již v roce 2004 při rozsáhlé rekonstrukci náměstí (Kiecoň 2005). Fontána byla zbudována v místě původní, ve 20. století rekonstruované a později zrušené kašny, tomu odpovídá i nálezová situace. Pod stávající úpravou povrchu byly sledovány valounová dlažba z 19. století a betonové lože, včetně částí původních armatur někdejší novověké kašny.

Ulice Okružní, Nerudova, Partyzánská, Požárníků, Karla Čapka a náměstí Míru, p. č. 209, 205/4, 22219/1, 190, 89, 93/1, 95/3, 4792, 4793. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V souvislosti s projektem „Bruntál, ulice Požárníků – Okružní – teplovod“ proběhl v květnu až srpnu 2010 rozsáhlý záchranný archeologický výzkum v trase nově budovaného teplovodu. Zkoumaná lokalita se nachází v prostoru původního historického jádra města, dnes městské památkové zóně Bruntál, konkrétně v jeho J a JV části. Soutisk zaměření výzkumu, vyneseno do současné digitální mapy katastru nemovitostí a indikační skici stabilního katastru z roku 1836 (Zemský archiv Opava, fond Stabilní katastr slezský, sign. Sl 302, kart. č. 47), umožnil alespoň rámcově identifikovat zkoumané situace s jednotlivými městskými parcelami a ulicemi. Liniová stavba probíhala v místech, která lze ztotožnit s historickými ulicemi Řeznická (Fleischer Gasse, dnes Požárníků) a Zámečnická (Schlosser Gasse, dnes Partyzánská), dále s místem původní soutky mezi domy JV bloku zástavby na náměstí Míru – dnes ulice Karla Čapka, v dvorních prostorách výše zmíněné zástavby a v místě bezejmenné ulice ústící na V straně do ulice Zámečnické – dnes Nerudova.

Výkopy o šířce 0,6–1,5 m a hloubce 1,1–1,5 m, situované při okrajích stávajících komunikací či chodníků, byly prováděny strojně, v místech křížení inženýrských sítí pak kopány ručně. V případě zjištění archeologických nálezových situací proběhla dokumentace na stěnách výkopů, vytipované situace byly zkoumány formou plošného odkryvu.

Nejstarší dokumentované antropogenní aktivity představují objekty zahloubené do svrchní části geologického podloží. Nejzajímavějším byl pozůstatek suterénní části nadzemní stavby dřevohliněné konstrukce (s. j. 509), zjiš-

Obr. 38. Bruntál, ulice Požárníků. Kresebná dokumentace zahloubené části nadzemní dřevohliněné stavby s kamennou obezdívkou.

Abb. 38. Bruntál. Straße Požárníkù. Dokumentation des steinverkleideten Kellers des Holzlehmbaues.

těné ve výkopu v ulici Požárníkù (sonda S1, profil P7) v podobě V části zahloubení s přilehlou stěnou, kamennou obezdívkou a dusanou hliněnou podlahou (obr. 38). Díky nemalému množství keramických zlomků získaných ze zásypu, z úpravy povrchu dna – hliněné podlahy a z konstrukční výplně mezi vlastní stěnou výkopu a předpokládaným vnitřním užitkovým prostorem, lze poměrně přesně rozlišit vlastní dobu vzniku ve 14. století, období, po které byl objekt v průběhu 14. a 15. století užíván, a zánikový požárový horizont z 15. století. I když nemůžeme přímo prokázat jeho sídelní funkci, v návaznosti na určité nálezové okolnosti (umístění v přední části parcely, předpokládaná velikost užitného prostoru a konstrukční detaily) a s přihlédnutím k doposud známým analogiím lze v tomto objektu spatřit předchůdce pozdější, již zděné obytné zástavby. Zásadním poznatkem, dokládajícím poměrně pozdní stabilizaci uliční čáry, je poloha této stavby v trase dnešní komunikace. Druhým nálezem z tohoto období je blíže nedefinovatelný zahloubený objekt (s. j. 510), registrovaný ve výkopu ve dvorních partiích zástavby na náměstí Míru (sonda S2, profil P8). Ve spodní části výplně jámy jednoduchého, pravděpodobně oválného půdorysu byly identifikovány keramické fragmenty, datovatelné do 14. století. Středověké stáří má i dvojice objektů (s. j. 515, 516) zjištěných ve stejném výkopu, ve vzdálenosti asi 15 m J směrem od předchozí nálezové situace (sonda S3, profil P9). Vrstva prachové hlíny, která objekty vyplňuje, obsahovala kromě pozdně středověké keramiky i fragmenty kostí hospodářských zvířat. Ty mohou pocházet z běžného provozu domácnosti, s ohledem na větší množství se nabízí i možná souvislost s existencí masných krámů (původní pojmenování nedaleké ulice Požárníkù je Řeznická ulice, viz Prix 2004). Nepříliš průkazné jsou nálezové okolnosti předpokládaného frag-

mentu parkánové zdi, registrované v podobě základového zdíva o šířce přibližně 1,1 m v základovém vkopu ve východní části Nerudovy ulice (profil P1). Vzhledem k nedochování jakékoli původní nálezové situace mimo dokumentovaný profil je obtížné formulovat konkrétní představu o městském opevnění v těchto místech, podstatným je prozatím samotné zjištění výrazné změny konfigurace terénu, zejména nadložních vrstev, dané následným stavebním vývojem po odstranění hradeb. I když nebyl získán datovatelný materiál, můžeme nepřímou uvažovat o výstavbě parkánu již ve středověku (srovnej nálezovou situaci zjištěnou např. při výzkumu v trase teplovodu na ulici Ruské v roce 2009, viz Krasnokutská, Zezula 2010, také Prix 2004). Novověké nálezové situace lze rozdělit podle místa nálezu na terénní úpravy komunikačních prostor a na pozůstatky původní zástavby. V prvním případě se jedná o báze a střední části souvrství v ulicích Požárníkù a Karla Čapka, obsahující keramiku 16.–19. století. Důležitým prvkem celkové nálezové situace je přitom absence dochovaných povrchových úprav, ať již středověkých nebo novověkých. Jedinou průkaznější situací je vrstva s obsahem oblázků, naléhající na podloží při vyústění ulice Požárníkù do ulice Partyzánské. Nepřímým dokladem původního dláždění, které muselo zaniknout při následné stavební činnosti, jsou nálezy říčních valounů ve vrstvách na ulici Požárníkù. Původní obytnou novověkou zástavbu reprezentují zbytky základových zdí v ulici Požárníkù a ve dvorních partiích domu č. 7 na náměstí Míru, i když datování je v tomto případě obtížnější, případné nálezy z pozdního novověku (až 19. století) pocházejí z vrstev a zásypů souvisejících s demolicí a s následnou úpravou terénu. Nejčtenější nálezové situace jsou recentního stáří, převážně liniové výkopy inženýrských sítí budovaných ve 20. století ovšem znamenaly výrazné narušení nebo dokonce úplné zničení situací původních.

Ulice Požárníkù, p. č. 190. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V termínu červen–srpen 2010 realizovaný projekt „Bruntál, ulice Požárníkù – rekonstrukce kanalizace“ poskytl ideální možnost doplnění nálezových okolností,

Obr. 39. Bruntál, ulice Požárníkù. Celkový pohled na zahloubenou část nadzemní dřevohliněné stavby s kamennou obezdívkou.

Abb. 39. Bruntál. Straße Požárníkù, Gesamtansicht auf den Erdkeller des Holzbaues (Foto M. Kiecoň).

zjištěných při průběhu záchranného archeologického výzkumu vázaného na souběžnou stavbu teplovodu. Strojně prováděný výkop a ručně dokopávané přípojky respektovaly trasu původní kanalizace, záchranné práce se proto omezily na dokumentaci a vzorkování profilů.

Nálezová situace byla identická k situaci sledované při stavbě teplovodu. Ve V části ulice přinesla zjištění středověkých a novověkých aktivit ve vlastním prostoru ulice, stratigrafie od vyústění ulice Karla Čapka po křižovatku s ulicí Dr. Edvarda Beneše pak byla nesrovnatelně jednodušší – nad geologickým podložím byly dokumentovány pouze stopy recentní a novověké stavební činnosti.

Nejzajímavějším poznatkem je potvrzení existence suterénní části středověké nadzemní stavby dřevohliněné konstrukce, tentokrát zachycené v kompletním řezu v podobě zahloubení s přílehlými stěnami, kamennou obezdívkou a dusanou hliněnou podlahou (obr. 39). Nálezy ze zánikového požárového horizontu jsou datovány do 15. století. Novověké nálezové situace reprezentuje souvrství komunikačního charakteru, dokumentované ovšem bez dochovaných povrchových úprav. Existenci původního dláždění ulice tak opět nepřímo nasvědčuje výskyt valounů v některých vrstvách. Výjimečným svou polohou v trase dnešní ulice je také nález zahloubeného objektu jednoduchého mísovitěho tvaru v jedné z přípojek, jehož výplň tvořila převážně keramika dochovaná ve větších i menších fragmentech a datovaná do 16. století. Podobná situace, dokládající přítomnost hrnčířské výroby, byla zachycena při stavbě teplovodu v ulici Fügnerově – dříve Hrnčířská (Krasnokutská, Zezula 2010).

Zámecké náměstí, p. č. 130/1. Novověk. Město. Záchranný výzkum.

V návaznosti na projekt „Kanalizace dešťová Zámek Bruntál“ byl na přelomu dubna a května 2010 realizován záchranný archeologický výzkum v trase nově budované kanalizace na Zámeckém náměstí. Ve výkopu, situovaném S–J směrem při komunikaci směřující k ulici Dr. Edvarda Beneše, byla registrována pouze recentní úprava povrchu, nasedající na geologické podloží. Před budovou bruntálského zámku se ale podařilo zachytit novověké souvrství, tvořené převážně stavební sutí, na povrchu překryté valounovou dlažbou a od prostoru náměstí oddělené reliktem kamenné základové zdi. Další dva kamenné základy pak byly registrovány v prostoru mezi výše zmíněnou zdí a zámekem. Soutisk zaměření výzkumu, vynesného do současné digitální mapy katastru nemovitostí a indikační skici stabilního katastru z roku 1836 (Zemský archiv Opava, fond Stabilní katastr slezský, sign. Sl 302, kart. č. 47), situuje místo nálezu do prostoru parku před zámeckou budovou. Poměrně mocné souvrství cihlových navážek lze klást do souvislosti s posledními stavebními úpravami v 19. a na počátku 20. století.

Marek Kiecoň, Michal Zezula

Literatura

Kiecoň, M. 2005: Bruntál (okr. Bruntál). *Přehled výzkumů* 46, 279–281.

Krasnokutská, T., Zezula, M. 2010: *Bruntál – teplovod.* Rkp. nálezové zprávy č. 69/09 uložený v archivu NPÚ, ú. o. p. v Ostravě.

Prix, D. 2004: *Středověké Bruntálsko (do roku 1506).* Nepublikovaný rukopis.

Resumé

Bruntál (Kataster Bruntál-Stadt, Bez. Bruntál), Fügnerova Str., Parz. Nr. 180/1, 156, 4038/1. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Bruntál (Kataster Bruntál-Stadt, Bez. Bruntál), Míru Platz, Parz. Nr. 91. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Bruntál (Kataster Bruntál-Stadt, Bez. Bruntál), Okružní, Nerudova, Partyzánská, Požárníků, Karla Čapka und Platz Míru Str., Parz. Nr. 209, 205/4, 22219/1, 190, 89, 93/1, 95/3, 4792, 4793. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Bruntál (Kataster Bruntál-Stadt, Bez. Bruntál), Požárníků Str., Parz. Nr. 190. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Bruntál (Kataster Bruntál-Stadt, Bez. Bruntál), Zámecké Platz, Parz. Nr. 130/1. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

BRUNTÁL (K. Ú. BRUNTÁL-MĚSTO, OKR. BRUNTÁL)

Ulice Dr. E. Beneše, Fügnerova, Požárníků, Ruská. Středověk, novověk. Město, předměstí. Záchranný výzkum.

Záchranná akce, realizovaná na přelomu července a srpna 2009 (zpracování proběhlo v roce 2010), byla vyvolána výstavbou teplovodu v historickém jádru města Bruntálu. Archeologický výzkum se dotkl JZ kvadrantu městského jádra, který byl značně poznamenán pováleč-

Obr. 40. Bruntál, ulice Dr. E. Beneše, Požárníků, Fügnerova, Ruská. Lokalizace zkoumaných ploch a dokumentovaných profilů v digitální katastrální mapě.

Abb. 40. Bruntál. Strassen Dr. E. Beneše, Požárníků, Fügnerova, Ruská. Lokalisierung der Grabungsflächen im Katasterplan.